

Asia: VN/30248/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit esityksestä

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää hallituksen esityksen tavoitteita vankien valmiuksien vahvistamisesta rikoksettomaan elämäntapaan kannatettavina. Erityisesti päihdekuntoutuksen vahvistaminen rangaistusaikana, päihdeettömien sopimusosastojen kehittäminen sekä mahdollisuudet sijoittaa vanki vankilan ulkopuoliseen laitossijoitukseen tukevat vankeuslain keskeistä tarkoitusta edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan. Rangaistusaikaisen päihdekuntoutuksen, sopimusosastojen ja ulkopuolisten sijoitusten vahvistaminen edellyttävät kuitenkin kuntouttavaa, suunnitelmallista ja jatkumoihin kytkeytyvää palvelusisältöä, vahvaa päihde- ja rajapintaosaamista sekä riittäviä henkilöstöresursseja ja rakenteellista yhteistyötä vapautumisen nivelvaiheessa, joita ilman toimenpiteet eivät toteuta vankeuslain keskeistä tavoitetta edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan.

Rikosseuraamuslaitoksella on jo nykyisin käytössä vankeusaikainen päihdekuntoutus ja ulkopuoliset sijoitukset päihdelaitoksiin, joiden valmistelu tapahtuu yhteistyössä vangin kotihyvinvointialueen kanssa ja joiden tavoitteena on tukea rikoksetonta ja päihdeettömämpää elämäntapaa. Käytännössä tämä edellyttää toimivaa ja suunnitelmallista yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja päihdepalvelujen välillä.

Rangaistusaikainen päihdekuntoutus muodostaa usein jatkumon vapautumisen jälkeisiin palveluihin, jolloin vastuu asiakkaan kuntoutuksen sekä asumisen, toimeentulon ja sosiaalisen toimintakyvyn tukemisesta siirtyy hyvinvointialueelle sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna. Jatkuvuuden varmistaminen on keskeinen tekijä uusintarikollisuuden ehkäisyssä ja päihdekuntoutuksen vaikuttavuudessa.

Esityksen jatkovalmistelussa olisi päihdekuntoutuksen osalta tärkeää huomioida, miten rangaistusaikainen kuntoutus voidaan sujuvasti kytkeä vapautumisen jälkeisiin, hyvinvointialueen järjestämiin palveluihin. Näin päihdekuntoutus ei jää irralliseksi interventioksi vaan kytkeytyy asumisen, toimeentulon ja arjenhallinnan tukeen. Oleellista on, että sosiaalihuolto osallistuu jo rangaistusaikana palvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelman valmisteluun silloin, kun vapautumisen jälkeinen palvelutarve tiedetään. Sosiaalihuollon asiakassuunnitelman ja rangaistusajan suunnitelman tulee olla keskenään yhteensopivat, eivätkä rinnakkaiset, mutta erilliset asiakirjat. Siten voidaan ehkäistä katkoja kuntoutuspoluissa ja tilanteita, joissa kuntoutuksen jatkuminen vapautumisen jälkeen vaikeutuu esimerkiksi hyvinvointialueita sitovista puitesopimuksista johtuvista syistä, vaikka palvelutarve on todettu.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää tärkeänä, että esityksen toimeenpanossa vahvistetaan rakenteellisesti Rikosseuraamuslaitoksen ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä erityisesti rangaistusaikaisen päihdekuntoutuksen suunnittelussa ja vapautumisvaiheen palvelujatkumojen varmistamisessa, jotta lain tavoitteet rikoksettomaan elämään tukemisesta toteutuvat käytännössä.

Yleiset kommentit esityksen tavoitteista

-

Toiminta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa / vankiloiden toiminta

-

Toiminta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa / yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano

-

Vankiloita koskeva sääntely, esim. vankilan alueen määrittely

-

Vankilan osastoja koskeva sääntely / tehostetun valvonnan osastot

-

Vankilan osastoja koskeva sääntely / sopimusosastot

-

Lakia alemmat säädökset ja määräykset

-

Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet

-

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

-

Vankilasta vapautuvan vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon

-

Vangeille myönnettävät poistumisluvat

-

Hoitoon pääsystä ajankohdasta ilmoittaminen

-

Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen / aikuiset vangit

-

Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen / alle 18-vuotiaat vangit

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää ehdotuksessa esitettyä mahdollisuutta sijoittaa alle 18-vuotias vanki lastensuojelulaitokseen pääsääntöisesti kannatettavana ja lapsen oikeuksia edistävänä. Vaikka alle 18-vuotiaan vangin sijoittaminen lastensuojelulaitokseen on teoriassa ollut aiemminkin mahdollista, on siihen liittynyt sääntely ollut epäselvää, sillä asiasta ei ole säädetty lastensuojelulaissa. Ehdotuksessa esitetään, että alle 18-vuotiaan vangin sijoittamisesta lastensuojelulaitokseen tulisi säätää vankeuslain lisäksi myös lastensuojelulaissa. Ehdotuksessa esitetty sääntely sekä vankeuslaissa että lastensuojelulaissa selventää nykyistä paremmin rikosseuraamusviranomaisten ja lastensuojeluviranomaisten rooleja ja vastuita harkittaessa alle 18-vuotiaan vangin sijoittamista lastensuojelulaitokseen.

Alle 18-vuotiailla rikoksiin syyllistyneillä nuorilla on usein taustallaan päihteidenkäyttöä, mielenterveysongelmia, huono-osaisuutta ja haavoittavia lapsuusaikaisia kokemuksia. Lastensuojelun keinoin on mahdollista kuntouttaa ja tukea nuoria rikoksettomaan elämään pääsääntöisesti paremmin kuin vankilassa. Alle 18-vuotiaiden vankien sijoittamiseen lastensuojelulaitokseen liittyy kuitenkin myös riskejä, kuten karkaamisen ja väkivaltaisen käytöksen riski. Tästä syystä tiivis yhteistyö rikosseuraamusviranomaisten ja lastensuojelun kesken on ehdottoman tärkeää arvioitaessa mahdollisuutta sijoittaa alle 18-vuotias vanki lastensuojelulaitokseen.

Muut mahdolliset huomiot esitysluonnoksesta

-

Salosyrjä Henna
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue